

Ада Роговцева: чесність із собою

Лариса Брюховецька

Лауреатом Держпремії СРСР за роль у фільмі «Салют, Маріє!» Йосипа Хейфіца вона стала в 33 роки, найвищого звання в країні – народної артистки СРСР – удостоїлась у 41-річному віці, лауреатом Шевченківської премії стала в 44, тобто найвище офіційне визнання здобула задовго до своїх серйозних ювілеїв, випередивши багатьох своїх колег по цеху. Шлях до успіху був прямий і, як видається на сьогоднішній погляд, легкий. Утім, не варто повертатися в минуле, досить подивитись, яким насиченим є її сьогоднішні трудові будні, щоб зрозуміти: перед нами – класичний приклад відданості театру, своїй професії, творчості. Й хіба тільки театру? Якщо поррахувати серіали, в яких вона знялася від 2002-го до 2014-го, то набереться близько сімдесяти, де більшість – ролі другого плану, однак головних також немало: за даними сайту guskin.ru, їх можна нарахувати 22. Однак тривало це до 2014-го, до Революції Гідності, анексії Криму і війни на сході країни; після цих трагічних подій співпраця з російськими кінематографістами припинилась. Звісно, серіалами пишати особливо не доводиться, і все-таки, будь-кому з акторів вони допомагають тривати у професії й максимально наближатися до широкої аудиторії, яка цю продукцію споживає. Нічого не можу сказати про якість тих видовищ (не бачила), за анотаціями це переважно мелодрами, що кружляють довкола житейсько-побутових, а іноді й кримінальних історій, однак серед тих, де акторка знялася в головних ролях, мені (знову-таки, за анотацією) заімпонував «Зимовий роман» режисера Наталі Родіонової (2004), де Ада Роговцева та Юозас Будрайтіс зіграли історію двох немолодих людей, кожний з яких виявився непотрібним своїм домогачдям, що й підштовхує їх до рішення поєднати долі (щоправда, фінал невтішний, бо домогачді такого повороту справи не прийняли). Цей сюжет пасує її стилю, бо ж переважна більшість її героїнь воліють бути володарями власної долі. Якщо згадати її ролі в кіно радянських часів, то на пам'ять спадають ідеальні дружини значних особистостей (фільми «Приборкання вогню», «Поєма про крила»). Для того, щоб переконливо зіграти цих персонажів, їй особливих зусиль не потрібно було докладати, бо в самій дійсності їй випала така іпостась,

Ада Роговцева

Ада Роговцева у фільмі «Приборкання вогню». Режисер Данило Храбровицький. «Мосфільм», 1982

Ада Роговцева і Костянтин Степанков у фільмі «Море».
Режисер Леонід Осика. Кіностудія ім. Олександр Довженка, 1978.

Подружжя. Костянтин Степанков і Ада Роговцева

адже її чоловік – Костянтин Степанков – також був значною особистістю і знаменитим кіноактором, а в їхньому житті – й особистому, і професійному – панувало взаєморозуміння.

І все ж сенс життя актора – у грі, в перевтіленні. Що цікаво: при такій кількості перевтілень Ада Миколаївна залишилась людиною, що не відірвалася від життя. Ба більше, благополучно уникла «зіркової хвороби», найголовніша ознака якої – поклоніння шанувальників – має місце. Відсутність «зіркової хвороби» можна пояснити вродженою скромністю. Крім того, вийшовши в юному віці (21 рік) на сцену столичного театру, вона усвідомлювала співмірність себе і зрілих майстрів, яких застала в театрі російської драми ім. Лесі Українки. Вони були гідні поваги і наслідування, а їхні висока майстерність і відданість театрові були нормою і сенсом життя. Вона, підхопивши цю естафету, легко й невимушено увійшла і в колектив, і в репертуар. Як могло бути інакше? І важко сказати, що важило більше для успіху – її симпатичне обличчя з сяючими очима чи вроджений талант і майстерність? Ясна річ: і одне, і друге.

На цій рісі – відстороненості від суєтної слави – варто наголосити бодай тому, що сьогодні це вкрай рідкісна чеснота. Не помилюсь, якщо скажу, що саме це і приваблює до неї багатьох людей, які віддано чекають на зустріч з нею на театральній сцені чи на телеекрані. Так само нетиповим можна назвати її раціональне ставлення до життя, до роботи. Тут – загадка, бо ж відомо, що акторство – це щось

непояснюване, замішане на інтуїції, джерелом чого є емоційна сфера. Так, і не зовсім так, бо акторство – це те саме життя, тільки паралельне, і в ньому є всі грані, барви, відтінки. Ада Роговцева саме така: реалістична і загадкова, доступна і недосяжна.

Ще одна риса й разом з тим феномен Ади Роговцевої – це її самовідданість, причому у всіх сферах: професійній, родинній, громадянській. Бувають часи, коли котрась із цих трьох виходить на перший план. Сьогодні такою є самовідданість громадянська. На пам'яті – її вчинок після ночі 30 листопада 2013 року, коли «беркутівці» жорстоко побили студентів на Майдані. Після цього вона заявила однозначно, висловивши думку більшості киян: почуття людської гідності не дозволяє, аби били наших дітей. Її слово було почуте. І річ, звісно, не у високому званні Героя України, якого вона удостоєна десять років тому, а в чесності й порядності, що мотивує вчинки.

Характерно, що за наявності громадянського темпераменту її ніколи не вабили коридори влади. Вона знає іншу владу над людьми – владу мистецтва, яке, як стверджували древні, пом'якшує вдачу.

В ній самій і в її героїнях поєдналися демократичність і аристократизм духу. Вона спромоглася жити доволі автономно від культурної моди, ідеологій, політики. Ні, вона не була поза часом, але угодовство її чуже: звання улюблениці глядачів важить більше за всі почесні звання і нагороди.

Отож у Київському театрі російської драми ім. Лесі Українки вона працювала 35 років – з 1962-го по 1997-й. Це немало, тим більше, коли ти – провідна актриса театру. Й хоча в трупі були дуже сильні актори, з постановниками таланило менше, траплялося, що яскравий і самобутній актор брав до рук штурвал, аби корабель ішов далі, як це було наприкінці 1950-х, коли театр очолив Михайло Романов. Хай там що, за будь-якої творчої погоди Ада Роговцева належала до акторів, яких любив глядач. Ця сцена пам'ятає досить довгу шеренгу її героїнь – і з класики, і з радянської драматургії. Однак була і знакова роль, що називається, стовідсоткове потрапляння людської сутності актора в роль. «Варшавська мелодія» Леоніда Зоріна обійшла чи не всі сцени Радянського Союзу, але поставлена 1967 року в Києві, вона надовго полонила публіку, а насамперед – її Гелена: на її силі кохання сконцентрована була увага. Ця героїня хвилювала до сліз, а в творчій долі акторки визначила – ні, не ампула, а скорше тему справжності почуття і відданості йому. Ада Роговцева вміла переконати, що це і є найбільший скарб у житті людини. П'єса Зоріна, написана в час відлиги, не тільки про кохання, а й про непереборні обставини, безглузді заборони й обмеження, які ламають людські долі.

Ще одне: подобаючись глядачам, Ада Роговцева не намагалась запобігати перед ними чи їм догоджати. Її театр стояв на міцному фундаменті реалізму, був, скажімо так, далекий від експериментів, і акторам доводилось існувати в заданих координатах. Однак це були психологічно повнокровні герої, які збагачували глядачів життєвим досвідом і моральними уроками. Експерименти почалися

Родина. Костянтин Степанков, Ада Роговцева з дітьми Костею та Катєю.

згодом, коли наприкінці 1980-х зникли заборони і можна було розширювати репертуар за рахунок зарубіжної драматургії. Ада Роговцева в цей час співпрацює з Романом Віктюком, який у театрі Лесі Українки поставив «Уроки музики» Л. Петрушевської, «Священні чудовиська» Жана Кокто і «Даму без камелій» Реттігана. Згодом вона продовжить з ним співпрацю, і вже на інших сценах, зокрема в театрі «Доміно», вийде «Бульвар Сансет» за однойменним фільмом Біллі Вайдлера.

Життя вистави не закріплюється у щось тривке, навіть якщо її фіксують на плівку, але для актора воно триває й тоді, коли вже вистава сходить зі сцени, бо насичене вдячністю шанувальників і має шлейф міфів і легенд, які бувають міцнішими за шедеври архітектури. Ада Роговцева не з тих, що свідомо творять довкола себе міфи чи легенди. Їй тим більш далека вона від дешевих сенсацій (і за це також її люблять), однак один її вчинок, уже більш як через 20 років, можна сприймати як легендарний. Пов'язаний він із виставою «П'ять пудів кохання» за «Чайкою» Антона Чехова в її рідному театрі. Сьогодні непосвячені в подробиці вже не пригадують, чому виникла колізія, що постановник вистави Едуард Митницький змушений був покинути цей театр (це було заперечення тези Тригоріна про те, що місця всім вистачить?). Однак для Ади Миколаївни ця колізія обернулася її рішенням у знак солідарності залишити свій театр. Цим вона приголомшила і театральну спільноту, і своїх шанувальників. Для неї ж самої то був

стрес, проте, тяжко переживши цю розлуку, вона не впала у відчай, не зупинилася, її життєствердна натура прагнула роботи, і вона працювала далі в різних театрах і антрепризах. А от Київський театр збіднів.

Працювала в Москві, багато знімалась. Компенсувала відсутність нечастими появами в ангажементних виставах. Зокрема у «Варшавській мелодії-2», де працювала разом зі своєю донькою Катєю Степанковою (юна Гелена) та Ахтемом Сеїтблаєвим. Тріо це виявиться міцним – і не тільки в театральному просторі. Останні кілька років їхні спільні поїздки в зону АТО, виступи у військових госпіталях засвідчили громадянську активність усіх трьох митців.

Стійкість і надійність – це також складові її магнетизму. Стійкість, зокрема, в тому, що різка зміна усталеного професійного життя не вибила з сідла, вона зуміла оволодіти ситуацією, розлучившись зі стінами рідного театру, залишитись у мистецькому просторі, невтомно працювати в театрі й перед кінокамерою, обираючи прийнятні сценарії.

Свій родинний світ Ада Миколаївна розкрила у книзі «Мій Костя». З душевним трепетом розповіла про доленосне спілкування її, студентки першого курсу, зі своїм педагогом з акторської майстерності Костянтином Степанковим. Справді, сама доля звела їх разом, щоб з'єднати в родині і в мистецтві. Їх поєднало взаємне кохання. Кость Петрович ще не був тоді знаменитістю, популярністю і визнання прийдуть згодом, з його успішними кіноролями – у

Ада Роговцева у виставі «Соломон у спідниці» за Людмилою Улицькою. Режисер Катерина Степанкова. 2017

Ада Роговцева й Олексій Богданович у фільмі «Казка старого мельника». Режисер Олександр Ітигілов-молодший. «Euromedia», Фото 2015. Премєра відбудеться 2017 року.

«Камінному хресті», «Комісарях», «Захарі Беркуті». Тоді ж він працював у театрі ім. І. Франка, та інтуїція юної дівчини допомогла їй розгадати творчий потенціал, і вона, всупереч застереженням, виходить заміж за чоловіка старшого на дев'ять років.

Стійкість дається від природи. Вона знала ціну своєму чоловікові, а після його смерті розповіла про свої почуття – глибокі і непроминуці. «Мій Костя» – книжка-освідчення, порятунок від душевних ран. Робота над нею допомогла подолати сум тяжкої втрати. Легендарне подружжя. Хоча разом працювати у фільмах їм випало нечасто: Володимир Денисенко у «Важкому колосі» й Леонід Осика у «Морі» дали їм таку можливість, а на початку 2000-х – Роман Балаян у фільмі «Два місяці, три сонця», й хоча там ролі не були головні, проте для фільму концептуально важливі.

В акторському сузір'ї російськомовного театру в неї особливе місце, бо вона, уродженка гетьманської столиці Глухова, ніколи не зрікалася свого народу. Працюючи в театрі в Москві, також належала до мистецтва українського. Їй не байдуже і те, щоб національне мистецтво мало вселюдське значення. Саме тому її кумиром є Леся Українка. Про це свідчать її ролі донни Анни в «Камінному господарі» (телевистава 1971 року), самої Лесі у знаковій виставі «Сподіватись» за п'єсою Юрія Щербака в театрі ім. Лесі Українки, запис на диск Лесиних поезій – це, очевидно, не повний перелік фактів, які підтверджують її відданість геніальній поетесі. Близькість, спорідненість душ відчувається. Й, безумовно, це велика втіха – сприяти поширенню Лесиноного слова.

Зрештою, відповідальність перед мистецтвом означає і відповідальність перед своїм народом. І тут не можна не звернутися до найновішої її роботи, бенефісної вистави «Соломон у спідниці» за п'єсою Людмили Улицької «Мій внук Веніамін», з якою її учасники вже встигли поїздити по містах України, завжди зустрічаючи гарячий прийом. Режисер вистави Катерина Степанкова зуміла виявити в цій побутовій історії важливий зміст сенсу людського буття, пошуку оптимального співіснування між людьми, в тому числі найближчими. Робота творчого колективу стала містком між Україною та Ізраїлем, тому що йдеться про двох єврейських жінок, які дивом вціліли в час війни. Ада Роговцева вдихнула у свою героїню Фіру стільки життєвої енергії, що глядачі, всотуючи силу й енергію її яскравого таланту, зовсім забувають про ювілей актриси.

Обставини її життя, як би не склалися, відступали перед натиском її таланту і любові. Попутний вітер надимав вітрила, і це красиве судно, що лине через час і простір, незмінно викликало симпатію і повагу. Виходити переможцем з життєвих випробувань і виконувати місію – тримати небо, немов атланти...

З 2014 року для Ади Миколаївни, яка багато знімалась у російських телесеріалах, шлях до Росії закритий через те, що вона підтримує воїнів АТО: виступає в госпіталах з концертами, передає кошти на лікування поранених. Патріотичні почуття, безупинна робота, відкритість перед глядачами тримають її у чудовій професійній формі.